

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ**

**ПРОГРАМА
АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ**

Освітній ступінь: бакалавр

Галузь знань: 23 Соціальна робота

Спеціальність: 232 Соціальне забезпечення

Освітня програма: Соціальне забезпечення

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні науково методичної комісії
факультету соціальної та психологічної освіти
«29» грудня 2022 р. (протокол № 3)
Голова науково-методичної комісії

Галина БОНДАРЕНКО

Умань–2022

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма атестаційного екзамену укладена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівця за освітнім ступенем «бакалавр» зі спеціальності 232 «Соціальне забезпечення», схвалена науково-методичною комісією факультету соціальної та психологічної освіти (протокол №3 від 29 грудня 2022 року).

Атестаційний екзамен спрямований на перевірку досягнення результатів навчання, визначених Стандартом вищої освіти за спеціальністю 232 «Соціальне забезпечення» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти (затверджено Наказом МОНУ № 734 від 24.05.2019) та освітньою програмою «Соціальне забезпечення» (затверджена Вченою радою УДПУ, протокол №1 від 29.08.2019).

Атестаційний екзамен є кваліфікаційним і призначений для визначення теоретичної і практичної підготовки випускника до виконання професійних завдань. Програма і порядок проведення випускних екзаменів визначається «Положенням про організацію освітнього процесу в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини», «Положенням про Європейську кредитно-трансферну систему навчання в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини», «Положенням про порядок створення та організацію роботи Екзаменаційної комісії» та іншими нормативно-правовими актами. Програма акумулює аспекти соціального, фінансово – економічного та правового спрямування щодо соціального забезпечення вразливих категорій у громаді та включає перелік питань ряду професійно-орієнтованих дисциплін, передбачених навчальним планом, освітньо-професійною програмою підготовки фахівців за освітнім ступенем «бакалавр» зі спеціальності 232 «Соціальне забезпечення»:

- Система соціального захисту в Україні.
- Правове регулювання соціального забезпечення.
- Економічні основи соціального забезпечення.
- Ведення професійних документів та звітність у соціальному забезпеченні.

**ВИМОГИ ДО РІВНЯ ПІДГОТОВКИ ВИПУСКНИКА
СПЕЦІАЛЬНОСТІ: 232 «СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ»
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ: СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ «БАКАЛАВР»**

Бакалавр з соціального забезпечення повинен оволодіти

Інтегральною компетентністю:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної діяльності соціального забезпечення або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальними компетентностями:

1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

4. Здатність планувати та управляти часом.

5. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

6. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово у професійній діяльності.

7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

8. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

9. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

10. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

11. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

12. Здатність працювати в команді.

13. Здатність до міжособистісної взаємодії.

14. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

15. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.

16. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо.

Спеціальними (фаховими) компетентностями:

1. Здатність аналізувати суспільні процеси пов'язані з соціальним розвитком держави;

2. Знання і розуміння нормативно-правової бази стосовно соціальної роботи та соціального забезпечення;
3. Здатність консультувати з питань соціального забезпечення різними групами населення, що опинилися у складних життєвих обставинах;
4. Здатність використовувати адміністративно-правові механізми призначення та контролю в системі соціального захисту населення;
5. Здатність до співпраці у міжнародному середовищі та розпізнавання міжкультурних проблем у професійній практиці.
6. Вміння планування та звітності в системі соціального забезпечення населення;
7. Здатність застосовувати методики індивідуальних обрахунків адресної соціальної допомоги, методики індивідуальних обрахунків призначення субсидій, соціальної допомоги мало захищеним категоріям населення, допомоги по безробіттю;
8. Здатність використовувати методики інспекційних перевірок в системі соціального захисту населення;
9. Здатність до планування та реалізації заходів з проведення моніторингу і інспектування;
10. Здатність до планування та реалізації заходів з надання адресної соціальної допомоги;
11. Здатність оцінювання якості соціальних послуг;
12. Здатність до організації та управління процесами в соціальному забезпеченні;
13. Здатність дотримуватися етичних принципів та стандартів у професійній діяльності;
14. Здатність до генерування нових ідей та креативності у професійній сфері;
15. Здатність виявляти і залучати ресурси організацій-партнерів з соціальної допомоги для виконання завдань професійної діяльності;
16. Здатність аналізувати комплексні проблеми щодо соціально-економічного, правового та фінансового аспектів.

Здобути програмні результати навчання:

1. Використовувати усну та письмову комунікацію українською мовою для здійснення професійної діяльності;
2. Ідентифікувати причинно-наслідкові зв'язки розвитку суспільства та прояви соціально-економічних проблем у різних категорій населення;
3. Застосовувати методи збору інформації: аналіз документів, опитування та спостереження;
4. Вміння застосовувати статистичну, методичну та нормативну базу системи соціального захисту населення;
5. Використовувати механізми призначення фінансової соціальної допомоги, пенсій;
6. Застосовувати базові знання про основи економічної допомоги об'єктам соціального захисту;

7. Використовувати базові знання про принципи державної соціальної політики та шляхи соціального забезпечення населення;

8. Застосовувати засоби соціально-правової політики в сфері соціального захисту, базові знання з юриспруденції та законодавства України в галузі соціального забезпечення;

9. Виявляти готовність до взаємодії з колегами по роботі, приймати управлінські рішення в організації роботи виконавців;

10. Визначати умови соціально-економічної підтримки різних категорій населення;

11. Визначати соціальні проблеми та потреби і причини їх виникнення, тенденції розвитку, наслідки, соціальний стан певних категорій населення;

12. Аналізувати ефективність соціально-економічної підтримки населення та здійснювати відповідну корекцію в межах компетентності;

13. Аналізувати та оцінювати рівень матеріально-економічного захисту різних категорій населення;

14. Визначати зміст співпраці з організаціями та установами з метою залучення їх до соціального захисту населення;

15. Приймати практичні рішення для покращення соціального добробуту та підвищення соціальної безпеки;

16. Застосовувати нормативно-правову базу в захисті соціальних груп населення; 17. Пояснювати актуальні процеси у соціальній сфері та соціальному забезпеченні;

18. Використовувати відповідні наукові дослідження та застосовувати дослідницькі професійні навички у ході надання соціальної допомоги;

19. Ефективно працювати як індивідуально, так і у складі міждисциплінарної команди фахівців;

20. Демонструвати вміння креативно вирішувати проблеми та приймати інноваційні рішення, мислити та застосовувати творчі здібності до формування принципово нових ідей;

21. Визначати зміст професійної діяльності у сфері соціального забезпечення щодо розв'язання комплексних проблем на основі аналізу соціально-економічного, правового та фінансового аспектів.

ПРОЦЕДУРА ПРОВЕДЕННЯ АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Атестаційний екзамен є складовою випускної атестації та здійснюється Екзаменаційною комісією.

Склад комісії затверджується наказом ректора університету. До складання атестаційного екзамену допускаються здобувачі вищої освіти, які не мають академічної заборгованості. Під час екзамену студент отримує екзаменаційний білет, час для підготовки відповіді відводиться у межах 30 хвилин.

Атестація – це встановлення відповідності засвоєних здобувачами вищої освіти рівня та обсягу знань, умінь, інших компетентностей передбачених освітньо-професійною програмою. Атестація проводиться як комплексна перевірка знань здобувачів, яка передбачена навчальним планом підготовки здобувачів вищої освіти ступеня бакалавр зі спеціальності 232 Соціальне забезпечення в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини.

Складання атестації проводиться на відкритому засіданні екзаменаційної комісії за участю не менше половини її складу при обов'язковій присутності голови комісії.

Виконання всіх екзаменаційних завдань з випускного іспиту є обов'язковим. Незадовільна оцінка з одного з екзаменаційних завдань є підставою для виставлення незадовільної оцінки за випускний іспит в цілому. Оцінки випускного іспиту виставляє кожен член комісії. Підсумкова оцінка випускного іспиту визначається як середня з позитивних оцінок за кожен вид екзаменаційних завдань. Рішення Екзаменаційної комісії про оцінку знань, виявлених при складанні атестаційного іспиту приймається на закритому засіданні комісії відкритим голосуванням більшістю голосів членів комісії, які брали участь в її засіданні. За однакової кількості голосів голос Голови ЕК є вирішальним.

Атестація проводиться за білетами, складеними у повній відповідності до програм навчальних дисциплін (30 білетів).

Атестація не повинна перевищувати 6 академічних годин на день. Всі засідання екзаменаційної комісії протоколюються. У протокол вносяться оцінки, одержані на екзамені, записуються додаткові питання, що ставились здобувачеві, особливі думки членів комісії. Протокол підписують голова та члени екзаменаційної комісії, які приймали участь у засіданні.

Підготовка та проведення атестаційного екзамену передбачає дотримання принципів та правил академічної доброчесності, визначених Кодексом академічної доброчесності Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини, Законом України «Про авторське право і суміжні права», методичними рекомендації щодо дотримання принципів академічної доброчесності на факультеті соціальної та психологічної освіти УДПУ імені Павла Тичини.

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ВІДПОВІДІ ЗДОБУВАЧА

Оцінка відповіді здобувача здійснюється за стобальною шкалою відповідно до вимог ЄКТС: відмінно (A), добре (BC), задовільно (DE), незадовільно (FX):

90 - 100 балів - відмінно - відмінне виконання з незначними помилками;
82 - 89 балів - добре - вище середніх стандартів, але з деякими помилками;
75 - 81 бали - добре - в цілому змістовна робота зі значними помилками;
69 - 74 бали - задовільно - чітко, але зі значними недоліками;
60 - 68 бали - задовільно - виконання відповідає мінімальним критеріям;
менше 60 балів - незадовільно.

Оцінки «**відмінно**» (A) заслуговує здобувач вищої освіти, який демонструє глибокі знання та розуміння предметної області й особливості професійної діяльності; у повному обсязі володіє навчально-науковим матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає; глибоко та всебічно розкриває зміст запитань, опираючись на нормативно-правову базу та наукові дослідження, вільно послуговується науковою термінологією, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.

Оцінки «**добре**» (BC) заслуговує здобувач вищої освіти, який демонструє знання та розуміння предметної області і особливості професійної діяльності; достатньо володіє навчально-науковим матеріалом, самостійно його викладає; достатньо переконливо розкриває зміст запитань, опираючись на нормативно-правову базу, використовує наукову термінологію. Проте, за окремими питаннями аргументація потребує уточнень, пояснень.

Оцінки «**задовільно**» (DE) заслуговує здобувач вищої освіти, який загалом демонструє знання та розуміння предметної області; частково володіє навчально-науковим матеріалом, намагається самостійно його викладати, проте розкриття змісту запитань потребує переконливості, уточнень, пояснень; під час відповіді допускаються помилки.

Оцінка «**незадовільно**» (FX) заслуговує здобувач вищої освіти, який з труднощами демонструє знання та елементарне розуміння предметної області; володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки.

Програма атестаційного екзамену затверджена на засіданні кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи (протокол № 6 від 26 грудня 2022 року).

Завідувач кафедри соціальної педагогіки
та соціальної роботи

Ірина АЛБУЛ

ПИТАННЯ ДО АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

1. Визначте підходи до поняття «соціальне забезпечення».
2. Фактори встановлення розміру пенсій по інвалідності.
3. Нормативно-правова база щодо пенсійного забезпечення в Україні.
4. Сутність та завдання соціального захисту населення.
5. Основні напрями діяльності держави у сфері соціального забезпечення.
6. Функції соціального забезпечення.
7. Основні форми соціального забезпечення.
8. Нормативно-правовий акт, що регулює питання державних соціальних стандартів та державних соціальних гарантій.
9. Основні державні соціальні гарантії.
10. Визначення поняття «прожитковий мінімум».
11. Сутність поняття «соціальні ризики». Головні ознаки соціальних ризиків.
12. Загальна характеристика груп інвалідності.
13. Сучасні уявлення про інвалідність та причини її виникнення.
14. Основні принципи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.
15. Поняття «соціальне обслуговування», його зміст, форми та види.
16. Права та пільги дітей, які знаходяться в прийомній сім'ї.
17. Установи соціального обслуговування осіб з інвалідністю.
18. Особливості встановлення пенсії у випадку втрати годувальника.
19. Види та форми соціальних послуг, які надаються сім'ям, що опинилися у складних життєвих обставинах.
20. Причини, що провокують неблагополуччя сімей та напрями соціальної роботи з ними.
21. Сутність, принципи і особливості економічної діяльності у сфері соціального забезпечення.
22. Взаємозв'язок і взаємозалежність економічної і соціальної політики.
23. Економічна політика держави як чинник формування ресурсної бази соціального захисту населення.
24. Організаційно-економічний механізм соціального забезпечення і страхування.
25. Поняття, структура і специфіка функціонування економічного механізму у сфері соціального забезпечення.
26. Економічні функції соціальних служб.
27. Економічна диференціація і економічний статус: сутність та чинники впливу.
28. Економічна стратифікація суспільства та її показники.
29. Закономірності економічного розвитку і функціонування системи соціального забезпечення.
30. Економічна діяльність установ і підприємств соціальної сфери.

31. Особливості економіки соціального забезпечення у періоді становлення ринкових відносин.
32. Сутність, принципи, основні джерела фінансування системи соціального захисту населення.
33. Економічний простір соціальної роботи, його сутність і значення.
34. Основні функції, види та форми економічної діяльності організацій, установ і підприємств сфери соціального забезпечення.
35. Роль податкової системи у формуванні фінансових ресурсів для соціальної сфери.
36. Пільги і виплати в системі соціальних гарантій: поняття, нормативна база.
37. Економічна функція сім'ї: поняття та особливості її реалізації в умовах ринку.
38. Сутність і зміст понять «прожитковий мінімум», «продовольчий кошук».
39. Планування економічної діяльності соціальних служб.
40. Економічна взаємодія державних і недержавних установ, підприємств і організацій соціального забезпечення.
41. Форми надання соціальних послуг.
42. Категорії осіб, які мають право на отримання соціальних послуг.
43. Основні форми надання соціальних послуг згідно законодавства в Україні.
44. Принципи надання соціальних послуг.
45. Обмеження права на отримання соціальних послуг.
46. Основні напрями у сфері соціального захисту осіб з інвалідністю.
47. Основні сектори системи надання соціальних послуг.
48. Характерні ознаки допомоги по соціальному забезпеченню.
49. Соціальний захист в Україні, його складові.
50. Основні функції соціального захисту в Україні.
51. Різновид стажу за чинним законодавством.
52. Основні виплати, які здійснюються за рахунок прямих асигнувань з Державного бюджету України.
53. Правові документи, які є міжнародними джерелами права соціального захисту.
54. Умови надання державної соціальної допомоги.
55. Види пенсії, визначені у Законі України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування».
56. Основні види надання соціальних послуг.
57. Основне завдання соціального захисту в Україні.
58. Соціальні пільги та гарантії для людей з інвалідністю згідно українського законодавства.
59. Основні закони, якими регулюється пенсійне забезпечення в Україні.
60. Порядок усиновлення дітей та молоді згідно законодавства України.
61. Поняття «діловодство»: суть та структура.
62. Значення документування у роботі фахівця соціальної сфери.

63. Групи потенційних клієнтів соціальної роботи; які з них найбільш пріоритетні у сучасному суспільстві.

64. Основні положення класифікатора звернення громадян в органи державної влади і місцевого самоврядування.

65. Професійні заходи, обов'язкові для включення у план роботи соціального працівника.

66. Типи ділових листів, їх характеристика.

67. Чинники, що впливають на визначення документування соціальної роботи.

68. Методи збору та джерела інформації, що використовується для первинного оцінювання в процесі соціальної роботи.

69. Критерії відбору соціальних працівників для працевлаштування.

70. Соціально-демографічний паспорт клієнта та його сім'ї.

71. Обліково-реєстраційна документація для усиновлення.

72. Технічна документація до стандарту соціальних послуг, що надаються дітям, які зазнали насильства в сім'ї.

73. Державні нормативні документи, які підтверджують правомірність діяльності працівника соціальної установи.

74. Заклади та установи, що можуть надавати послуги особам, які зазнали насильства.

75. Проблеми сімей, що виховують дітей з особливими потребами в контексті соціальної роботи.

76. Нормативно-правові акти щодо роботи з внутрішньо переміщеними особами.

77. Правила проведення експрес-діагностики запитів переселенців та постраждалих внаслідок бойових дій для організації надання першої соціальної допомоги.

78. Ведення фахової документації при роботі з сім'ями, які опинились у складних життєвих обставинах.

79. Соціальний супровід соціальним працівником прийомної сім'ї.

80. Ведення професійних записів у соціальній роботі, структура та зміст плану догляду.

Рекомендована література

1. Баранник Л. Б. Фінансове забезпечення системи соціального захисту населення: теоретичний аспект. *Вісник ДДФА. Економічні науки*. 2014. № 1. С. 8–15.
2. Болотіна Н.Б. Право соціального захисту: становлення і розвиток в Україні. К.: Знання, 2005. 381 с.
3. Ведення професійних документів та звітність у соціальному забезпеченні: Навчальний посібник. Умань: ВПЦ «Візаві», 2020. 210 с.
4. Ганслі Теренс М. Соціальна політика та соціальне забезпечення ринкової економіки: пер. з англ. Київ : Основи, 2016. 130 с.
5. Збірник нормативно-правових актів у сфері захисту прав дітей. ЮНІСЕФ, 2003. 412 с.
6. Інвестиційна політика в соціальних закладах: підручник / Т. В. Калінеску, Т. В. Шаповалова, Г. С. Ліхоносова. Луганськ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2013. 456 с.
7. Історія соціальної роботи : навчальний посібник / уклад. О. О. Кравченко, О. О. Матрос; МОН України, Уманський державний пед. ун-т ім. Павла Тичини. Вид. 3-є доповн. та переробл. Умань : Візаві, 2018. 185 с.
8. Калінеску Т. В., Шаповалова Т. В., Ліхоносова Г. С. Соціальний аудит та інспектування : підруч. Луганськ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2013. 382 с.
9. Калінеску Т. В., Шаповалова Т. В., Ліхоносова Г. С. Фінансове забезпечення соціальної допомоги : підручник. Луганськ : Видавництво СНУ ім. Даля, 2013. 360 с.
10. Кілей Ю. Г. Соціальна статистика : навч. посіб. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2011. 239 с.
11. Кліменко О. М. Соціальна економіка : навч. посіб. Харків : ХНЕУ, 2013. 148 с.
12. Ковчина І.М. Підготовка студентів до соціально-правового захисту особистості. Навч.-метод. посіб. / За заг. ред. А.Й. Капської. К.: НПУ, 2005. 196 с.
13. Костючков С. К. Основи соціальної держави та громадянського суспільства : навч. посіб. Херсон : Айлант, 2016. 256 с.
14. Кочемировська О.А., Пищуліна О. М. Основні напрями оптимізації системи соціального захисту в Україні. Київ : НІСД, 2012. 54 с.
15. Кравченко М. В. Система соціального захисту населення як об'єкт державної політики : методологія та практика : монографія Київ : Інформаційно-аналітичне агентство, 2012. 451 с.
16. Лібанова Е. М. Пенсійна реформа в Україні : напрями реалізації : монографія. Київ : Ін-т демографії та соц. дослідж., 2010. 269 с.
17. Молодіжна робота у сфері дозвілля то волонтерства: Навчальний посібник / уклад. О. Д. Балдинюк. Умань: ВПЦ «Візаві», 2020. 170 с.
18. Руженський М. М. Система соціального захисту населення у транзитивному суспільстві: монографія. Київ : ІПК ДСЗУ, 2006. 384 с.
19. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота // Академія праці, соціальних відносин і туризму. Київ:, 2020. 275 с.

20. Система соціального захисту в Україні : навч. посіб. / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; уклад. О. О. Матрос. Умань : Візаві, 2021. 175 с.

21. Соціальна робота з вимушеними переселенцями в сучасній Україні : монографія / О. В. Борисова, О. М. Знаткова, О. О. Кульга, В. В. Нікітіна ; МОН України, Луганський Нац. аграрний ун-т. Київ : Кондор, 2019. 465 с.

22. Соціальна робота з різними категоріями клієнтів [Текст] : навч. посіб. для студ. ВНЗ спец. "Соціальна робота" / С. В. Мітіна, С. П. Белавін, О. А. Орловська [та ін.] ; МОН України, Таврійський нац. ун-т імені В. І. Вернадського. Київ : Гельветика, 2021. 435, [1] с.

23. Соціальний захист населення України: монографія / за ред. В. М. Вакуленка, М. К. Орлатого. Київ : НАДУ, 2009. 184 с.

24. Стеценко Т. О. Фінансові аспекти забезпечення соціального захисту населення в умовах суспільної трансформації. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2008. № 1 (80). С. 130–136.

25. Теорія соціального забезпечення : навч. посіб. / упоряд. Ю. В. Підвальна ; ВПЦ «Візаві» 2022. 213 с.

26. Теорія та історія соціальної роботи : навчальний посібник / уклад. О. О. Матрос; МОН України, Уманський державний пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань : Візаві, 2020. 244 с.

27. Шаповалова Т. В. Економічні основи соціального забезпечення : навч. посіб. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2018. 128 с.

28. Шевченко О. О. Соціальна економіка : навч. посіб. Краматорськ : ДДМА, 2008. 59 с.